

Қарағанды техникалық университеті
«Өнеркәсіптік көлік» кафедрасы
«Рухани жаңғыру» бағдарламасы бойынша
«Қазақ ақындарының шығармаларындағы ұлттық рух» тақырыбына
кураторлық сағаттан шеберлік сабағын өткізу бойынша есеп беру

Өткізілген күні: 24 қараша 2020

уақыты: 15.00-15.40

Өткізу орны: корпус/ауд.: ҚарТУ, 1 корпус, 165 аудитория (онлайн)

Қатысушылар: 47 (6 оқытушы, 41 студент)

ЖКФ деканы Курмашева Б.К.

ӨК кафедрасының м.а. Аскаров Б.Ш.

Қазақ тілі және мәдениеті кафедрасының меңгерушісі Қалыбекова Қ.С.

ӨК кафедрасының оқытушылары: Абдығалиева С.Ж., Кенжекеева А.Р.,
Косбармаков С.Ж.

ОП-18-1стобының студенттері 4 адам;

ОП-19-1стобының студенттері 12 адам;

ОП-19-1с стобының студенттері 13 адам;

ОП-17-2 стобының студенттері 12 адам.

Аналитикалық анықтама:

Кураторлық сағаттың мақсаты: Ғасырлар бойы жинақталған ұлттық педагогиканың негізгі құндылықтарына жататын қазақ ақындарының шығармаларындағы ұлттық мазмұн мен рухани күшке бай өлең-жырлар арқылы студенттердің ұлттық таным түсінігі деңгейіндегі сезім түйсіктеріне әсер ете отырып, олардың бойындағы еліне, жеріне деген тұлғалық көзқарастарын дамытып қалыптастыру. Рухани әлемінің жаңғырып өз ұлтына деген мақтаныш сезімдері мен жауапкершілік қасиеттерінің өзара байланыста дамуына ықпал ету, бағыт-бағдар беру.

3. Кураторлық сағаттың міндеттері:

3.1 Танымдылық:

Елдік мұратты жырлап өткен атақты ақындардың шығармалары арқылы олардың ұлтқа қызмет ету тұрғысындағы ұстанымдары мен өмірлік мақсаттарын болашақ жастарға таныстыру.

3.2 Дамытушылық:

Оқушы бойындағы ұлттық рухани сезімдердің бір арнаға тоғысып, ұлттық деңгейдегі тұлғалардың қуатты ойдан туындағын шығармаларымен үндесіп қолдау табуына ықпал ету.

Әлемдік жаһандану заманында саяси әрі әлеуметтік тұрғыдан өз ұлтының мұң-зары мен жай-күйін тереңірек түсінуге, ұлтына адал қызмет етерлік бір мақсаттың төңірегінде топтасуға, бірлікке жол ашу.

3.3 Тәрбиелік:

Тәрбиелік мәні зор ақындардың өлеңдерін жаттату арқылы оқушы санасында ойлы өлең тіркестерінің сақталып қалуына мүмкіндік жасай отырып, олардың бойында елін сүйер абзал қасиеттердің үнемі жаңғырып, жаңарып отыруына жол ашу.

4. Өткізу түрі: Халықтың ұлттық рухын сақтап қалуға ықпал еткен ақындардың қысқаша өмірбаяны мен өлең-жырларын талдау.

5. Өткізудің негізгі әдістері: ақпарат беру, талдап түсіндіру, әртүрлі ойындар арқылы түпсанада жатқан рухты ояту

Қол жеткізілген нәтижелер: Шеберлік сабағының мақсаттары «Рухани жаңғыру» бағдарламасының мақсаттарына сәйкес келеді. Қазақтың рухты ақындарының өнегелі өмір жолдары мен шығармашылығы таныстырылып, бір шығармасынан бейнелі жазба тыңдалып, талданды. Студендердің жадын жаңғырту, рухын ояту мақсатында ойындар ойнатылды.

БАҚ, ҚарТУ баспасөз қызметі, блогерлер т. б. тарату: Сайт ҚарТУ
Сайтқа сілтемелер: <https://www.youtube.com/watch?v=kiN5kBifmKI&feature=youtu.be>

 <p>Ақтамберді жырау «Күлдір-күлдір кісінетіп» толғауы Бейне жазбаны көс</p>	<p>АҚТАМБЕРДІ ЖЫРАУДЫҢ ӨМІР ДЕРЕКТЕРІ</p> <p>Ақтамберді Сарыұлы 1675 жылы қазіргі Оңтүстік Қазақстан облысы Қарғатау өңірінде дүниеге келген жырау, жолбас, қазақтың көне жырлық мәртебесін бейнелі өлең, диалогта. «Би өлең атпайын, қыпшаң ішпін білесен» дегеніне қарағанда күреске ерте араласқан жасуыңер жырау санатына жатады. Тұрмыстың қыр-сырын, отбасы, елдік, ерлік, жер мәселелерін жырларында жақсы бейнелейді. Қысқа нақыл, шешен сөздердің шебері. 1738-1752 жылдары қазақ-қалмақтар арасында қазақ ақындарының біріншісіне дерлік қатқасын. «Ақтабан шұбырынды» оқиғасының үлкен кәсіпін бастап өткерген. Ес білгеннен бастап 70 жыл бойы ат үстінен түспей, елі мен жерін қорғаған қас баатыр, айтулы шешен, қабырғалы би, атақты жырау. Қазақ жасуыңерлерінің азаттық пен құдайлық жиналғандығын түсіндіретін, көшпелі халықтың ырыс-тірлігін, бозарнаққа деген сенім, адалдық-жұмырлық, әділетсіздік қалыңдарға, таным-түсініктері Ақтамберді талғамынан өтпн жыр-толғауға айналған.</p>	<p>«Жасырынған сөздер» ойыны <i>Ережесі: Талаудан алынған сөйлемдерді айтыпмай кеткен сөздерді табу.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Күлдір-күлдір кісінетіп, ... мінер ме екебісі?! 2. .... бүт таптып, Қандағты қыр ме екебісі?! 3. Өзенге бие байлапты, Төскейге орда орнатты. Төртізілген ..... қадарып Төбеді бие сойғызан, Төменде бидің кеңесің Біз де бір құрар ма екебісі?! 4. Бетпақтың ең бір шөлінен Төмпеш жүйріт жоқ салып, ... бір баылар ма екебісі?!
 <p>Махамбет Өтемісұлы «Ереуіл атқа ер салмай» Бейне жазбаны көс</p>	<p>МАХАМБЕТ ӨТЕМІСҰЛЫНЫҢ ӨМІР ДЕРЕКТЕРІ</p> <p>Махамбет Өтемісұлы (1803-1846) - Исатай Тайманұлы бастаған көтерілістің негізгі әрі жалғанды жолшымен, қалың ағартушы қозғалыс күрестер, ел бастаған баатыр, қазақтың ер рухы аяқшы. Атам Батыс Қазақстан облысының Жәнібек ауданында туған. Бала кезінен мұсылманша, орпаша білім алды. 1824-1828 жылдары Орғайыр халқымен Жоңғар ханның ұлы Тарбағатайында қысқаша болды. 1834 жылы Исатай батырмен бірікті. Қарулылықпен Исатай-Махамбет арасындағы тартыс өршіп, парсылық үкімет қоталыққа айналды. Осы заманнан қаршы айналды көтерілістерінен бөлектеп армиямен оқпандар күші алдыжай басып Төскей өскөртпен соғысып, жеңіліс тапты. 838 жылы шілденің 12-інде Абылай бейбітшілігі айнаста Исатай қалаға ұшырап, Махамбет Хиуа ханына 2 жылдай жазас жазуға рұқсат жасады. Бұл шешімнен өткеннен шығалған соң Бөкей ордасына жасырып өтіп, ел ішінде шығалды. Азын өміріндегі ақыр да сүргінді жылдар жазғанын, 1841 жылы наурыздың 4-інде бекіткісі Сот 1841 жылы шілденің 7-інде «бұрыншақ» тағы ордасына келіп жазаланып деген үкіменің тұтқынды басып, шекарадан өтпеді қатас сөздері. 1845 жылы ел басып Нұрұстағалы оқуға орналасырмақ ниетпен Орынборға болды. Шекарадан өтуге байламыты төменде-рұбырмен істі қайта қолға. Қашы түсіп батыс бекіткісі азын Б.Айтуғанов та ақында құлауына қойды. Ол ақылының басып 1000 сом түгін, оны ұстау үшін арнайы адамдардан құрастып қаршы жасақ алды. Махамбет көзүршіп Тарбағатайына қайтқан қала татын.</p>	<p>«Жадынды жаңғырту» ойыны <i>Ережесі: Өлеңдегі кейбір сөздердің мағынасын табыңыздар</i></p> <p>Ереуіл атқа ер салмай, Егеулі найза қолға алмай, Екі-өсуу жер қалмай, Қоныр салман төске алмай, Құбылағы тортулу оңға алмай Төбейі теріс шымай, Төртін майшай ермей, Алты малта ас болмай, Ойының түгін жас басы Сағалы шығып жет болмай, Ат үстінде күл көрмей, Апыршылық, шөл көрмей, Арып-ашып жол көрмей, Оңалды төсет ет жемей, Ер төсеткен бетпейбей, Ұлы түссөз ұранбай, Ұлы қатып жүрші, тұр қалпай, Төбешіні теріс салмай, Төмендік қалыптай, Қу толғай бастанбай, Ерекшелік ісі бітер ме?!</p> <p>Ереуіл ат - ұзақ жортуға арналған төзімді ат. Төбейі - тоқым қысқа болағанды, ақылмен мен шабар бағалы қорғайтын, ер тұрман құрманы қатысатын әбзелдің бірі Төртін - ер тоқымның астына салатын қызыл түр Малта - сүзбіден сытып, домалатып дайындалған уақ күрт. <i>Бары сөзгеңе дайында қармай, өлең шешіп жазатын дайында қармай, өлең жырларға кетіп, ерте күнді жеті қызып, түркілерден жүрші мүсін жайлы боларды іс қызып ерлердің ісі бітпейді.</i></p>
 <p>Жұбан Молдағалиев 1920-1988 «Мен қазақтың» поэмасы Бейне жазбаны көс</p>	<p>ЖУБАН МОЛДАҒАЛИЕВ</p> <p>Жұбан Молдағалиев (1920-1988) - ірі жинақ аяқшы, КСРО Мемлекеттік сыйлығының иегері, Қазақстанның Халық ақсауына 1920 жылы Орал облысының (қазіргі Батыс Қазақстан обл.) Тайпақ ауданы. Жалғанда деген жерде дүниеге келді. Жетімдікпен мектепте. Орал ауыл шаруашылығы техникумында, жасөспірім күрестері білім алды. 1940-47 жылдары әскер қатарында болды. Ұлы Отан соғысына қатысты.</p> <p>Тұңғыш өлеңдер жинағы Жәніс жырлары атпен жарық көрді. Соғыстан кейін баспасөзде, Қазақстан Жазушылар Одағында басшылық қызмет атқарды. Алғаш 1939 жылы газет бетіне басылған өлеңінен бергі жылдар ішінде алаңдасты астам кітабы жарық көрді. Кітап шыққан. Қарлы дая. Сел, Мен - қазақтың поэмалары үшін ел жағары Мемлекеттік сыйлығымен марапатталды. Шығармалары атпалын, неміс, француз, поляк, испан, венгер, араб, монғол тілдеріне аударылған.</p> <p>1986 жылы Жазушылар одағында Г.В.Колчинмен өткен кездесуде басып келген кіте отырып, жастар қоғалымын қолдады. Адам қазып қалмағын тарғы туралы «Мен - қазақтың» аты толғауында халықтың атынан мінбеге шығып сөйлей отырып, тарихи шындықты, халықтың еңлікпен өмірін көрсетеді. Саяи тұрғыдан атырағын атырағындағы тұтан жыр, Отыз, ел ұлтаны деген сүйекшілік, қазақ тілі, оның тағдыры, аян, әйел, махаббат, соғыс және сөйбіліктің, заманшартар бейнесін аярау етті.</p>	<p>«Аяқталмаған сөйлем» ойыны <i>Ережесі: Өлеңдегі сөйлемді аяқталтыру керек.</i></p> <p>Мен - қазақтың, мың өліп..... Жергітеді..... Жұлғағанда..... Қуағанда.....</p> <p>Мен - қазақтың, бір білік..... Европа да..... Аралықтың..... Бірақ баршы.....</p> <p>Мен - қазақтың мың өліп, мың тірілген. Жергітеді тамысты мың тілімен. Жұлғағанда жүрете, күш тұтылып, Қуағанда құтылып тұн тұтылып.</p> <p>Мен - қазақтың, бір білік белестім мен. Европа да, Азия да елеңсітем мен. Аралықтың жетіші мәтерліктей, Бірақ баршы адаммен тел есті мен.</p>

М. Шаханов
«Төрт аң»

Бейне жазбаны қос

МҰХТАР ШАХАНОВ

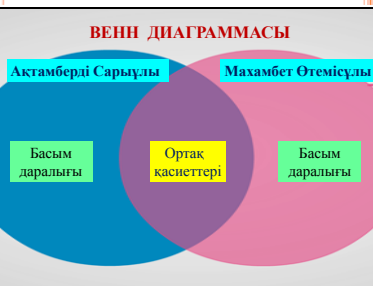
Мұхтар Шаханов 1942 жылы Оңтүстік Қазақстан облысының Отырар ауданында туған. Аса көрнекті қазақ ақыны, мәдениет, өнер қайраткері. Оның 9 жасында жетпіс қазы ел 7 соманды бірге салысымен алынды тараптары. Шаханов негізгі тұлғалық беткемі, «Оңтүстік Қазақстан газетінің» көрнекті редакторы, «Төртінші жазу» газетінің редакторы, Шаханов Қызылорда облысының бойынша мәдениеттің және т.б. көрнекті ағартушы. 1993-2003 жылдар аралығында ол жыл сайын Қазақстан Республикасының Қызылорда облысындағы Төтенше және Өкілетті Елшісі болды. 2003-2004 жылдары республикамыз «Жаңа» журналының бас редакторы, «XXI ғасыр және Руханиет» атты қалың оқырмандық ақпараттық, ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты болды. М.Шаханов 1986 жылы Кіші Отырардағы тұлғаларына жүзеге асырылған ұлттық мұрагерлік үшін түркіге қоныс аудару жөнінде қазақ жастары арасында өз бағытына өзінше көзқарай, ерекше тарап пар іске біреді. Анық айтсақ: «Ардақ үшін» қалың оқырмандық құрметіне қоныс аудару жөнінде жұмыс істеді. Түпнұсқа бейне тарихымыздың және елімізді мәдениетімізді қорғауға мәселелеріне бейнесі ат салысты. 1988 жылы 62 жасы үлкеннен сон Қазақстанда, күлді Орта Азияда «Мұрагерлік» мерекесін қайта қоныс аударуға ұсынды.

Тұрғын оқиғалары жанына («Сыбыр») 1966 жылы жарық көрді. М.Шахановтың «Балаларды» (1968), «Ал рухы менің» (1970), «Қарларды төбеге қойдым» (1974), «Семі пішіндер» (1976) және т.б. көптеген кітаптары шықты. Оның философиялық ой бағыты «Махаббат және» атты поэтикалық концепциясы республикамыздың түркі салысымен байланысты (1974). Мұхтар Шаханов көптеген әдебиет мектепін ағартты. Мәдениет де, музыкасы да өзі жазған «Жұмбақ жыр», «Туған күй» секілді, «Туған дүнием», «Мен саған ғана емес, атың өлген жерімізге қоныс аударды», «Шығармалары дүние жүзінде 40-тан астам тілдерге аударылды».

«Ой қозғау» ойыны

Ережесі:
Өлеңдегі төрт ананы тірек етіп, бойындағы ұлттық рухты оятып, мақсаттары туралы ой толғау керек.

«Ұлттық рухымыз асқақтау үшін не істеуіміз керек?»

РЕФЛЕКСИЯ

«Еркін микрофон: Ақын жырының адамдық болмыс пен ерік мінез тәрбиесіндегі орны қандай?»

ТҮЙІН СӨЗ

Құрметті студент жастар елімізді сақтайтын қуатты дүние ол - халықтың рухы. Рухы биік халық қана әлемге өнеге болады. Ал сол рухтың қайнар бұлағының көзі ақын жүрегінде. Ақын рухы болғанда, өлеңде қуатты рух болады. Міне, сол рух бізді ел деп ата қондырады. Сол себепті, осындай тау тұлға ақындарымызды еске алып, оларды оқуды сіздерге насихат етемін. Рухтарыңыз арқашан биік болсын!

КУРАТОРЛЫҚ ШЕБЕРЛІК САБАҒЫ

Тақырыбы:
«ҚАЗАҚ АҚЫНДАРЫНЫҢ ШЫҒАРМАЛАРЫНДАҒЫ ҰЛТТЫҚ РУХ»

24.11.2020 жыл
ОП-18-Іс тобының кураторы
Атыкен Е.А.

АЛҒЫ СӨЗ

Дүние жүзінде ағылшын тілі түркі әлемінің төрт ретін, ғұлама - ойшылдары Назар Әзі - Фараби «Ақын ел бірлігі білім ерекше тәрбие берілуі керек. Тәрбиесі берілген білім адамзатты қас жау» деген сөз. Яғни, адам миы жауын білім болса да оның ақындық тәрбиесі жұртқа болса, ол сол мәдениетті тәрбиеленді, адам баласына жеткізілетін істерге, тек қана өз пайдасы үшін тәрбиеленді қолдауы керек. Сондықтан, жаз ұлттық тәрбиесі, оның рухани баулығы миы шанығы азамат болып қалыптасуы өте өнеке мәдениет болып қалады.

Базаны тәрбиелеу дегеніміз - тұрмыс мейлінше азамат, адам жолын өмір сүру оқырманды, оның шығармалары дегеніміз адам баласын әділ жолын өмір сүретін тұлға тәрбиелеу деген сөз.

Бүгінгі ақынды тәрбиеленді ұлттық құралдарымыз сәтті мен өзіміз бет бейнесі, біз дәстүрлерімізді сақтау жолымыз. Ұлттық рухымызды сақтау жолымыз және оның түсіну мағынасы. Ұлттық тәрбие деп жеке тұлғаның ұлттық рухына өзіміз сенім мен мінез - құлқымыз анық ұлттық ата тарихымыз, тұлғамызды және ұлттық сәтті - дәстүрлерімізді мейлінше қалыптасуы айтпамыз.

«Жасырынған сөздер» ойыны

Ережесі: Толғауың аңыздың сөйлемдеріне айналатын кезекті сөздерді тап:

1. Құлақ-құлақ қасиеті, ... мінез ме екендігі?
2. .... бұл тұлға, Қасиеттері қандай?
3. Ерекше білім бойында, Тасқалды арда ұрпақты, Тәртіздідеп ..... қазырап, Төбесі біле сойылып, Төменде бітім қалып
4. Бетпақтауы ел бір мәдениеті, Төменде жерін жет салып, ... бір ақсауар ма екендігі?

«Жасырынған сөздер» ойыны

Ережесі: Толғауың аңыздың сөйлемдеріне айналатын кезекті сөздерді тап:

1. Құлақ-құлақ қасиеті, ... мінез ме екендігі?
2. .... бұл тұлға, Қасиеттері қандай?
3. Ерекше білім бойында, Тасқалды арда ұрпақты, Тәртіздідеп ..... қазырап, Төбесі біле сойылып, Төменде бітім қалып
4. Бетпақтауы ел бір мәдениеті, Төменде жерін жет салып, ... бір ақсауар ма екендігі?

МҰХТАР ШАХАНОВ

Мұхтар Шаханов 1942 жылы Оңтүстік Қазақстан облысының Отырар ауданында туған. Аса көрнекті қазақ ақыны, мәдениет, өнер қайраткері. Оның 9 жасында жетпіс қазы ел 7 соманды бірге салысымен алынды тараптары. Шаханов негізгі тұлғалық беткемі, «Оңтүстік Қазақстан газетінің» көрнекті редакторы, «Төртінші жазу» газетінің редакторы, Шаханов Қызылорда облысының бойынша мәдениеттің және т.б. көрнекті ағартушы. 1993-2003 жылдар аралығында ол жыл сайын Қазақстан Республикасының Қызылорда облысындағы Төтенше және Өкілетті Елшісі болды. 2003-2004 жылдары республикамыз «Жаңа» журналының бас редакторы, «XXI ғасыр және Руханиет» атты қалың оқырмандық ақпараттық, ҚР Парламенті Мәжілісінің депутаты болды. М.Шаханов 1986 жылы Кіші Отырардағы тұлғаларына жүзеге асырылған ұлттық мұрагерлік үшін түркіге қоныс аудару жөнінде қазақ жастары арасында өз бағытына өзінше көзқарай, ерекше тарап пар іске біреді. Анық айтсақ: «Ардақ үшін» қалың оқырмандық құрметіне қоныс аудару жөнінде жұмыс істеді. Түпнұсқа бейне тарихымыздың және елімізді мәдениетімізді қорғауға мәселелеріне бейнесі ат салысты. 1988 жылы 62 жасы үлкеннен сон Қазақстанда, күлді Орта Азияда «Мұрагерлік» мерекесін қайта қоныс аударуға ұсынды.

Тұрғын оқиғалары жанына («Сыбыр») 1966 жылы жарық көрді. М.Шахановтың «Балаларды» (1968), «Ал рухы менің» (1970), «Қарларды төбеге қойдым» (1974), «Семі пішіндер» (1976) және т.б. көптеген кітаптары шықты. Оның философиялық ой бағыты «Махаббат және» атты поэтикалық концепциясы республикамыздың түркі салысымен байланысты (1974). Мұхтар Шаханов көптеген әдебиет мектепін ағартты. Мәдениет де, музыкасы да өзі жазған «Жұмбақ жыр», «Туған күй» секілді, «Туған дүнием», «Мен саған ғана емес, атың өлген жерімізге қоныс аударды», «Шығармалары дүние жүзінде 40-тан астам тілдерге аударылды».

ОЙЛАП ТАП!

Халық ақыны
Жұбан Молдағалиев
Қайраткер
Жауынгер
Ұлтшыл
Арлы азамат

Жауапты ұйымдастырушы Атыкен Е.А.